

Kim jest asystentka międzykulturowa/ asystent międzykulturowy ?

Asystentka międzykulturowa lub asystent międzykulturowy (AM) to osoba, która wspiera w edukacji i integracji uczennice i uczniów bez obywatelstwa polskiego i nieznających języka polskiego w stopniu umożliwiającym korzystanie z nauki.

W ustawie Prawo Oświatowe (Rozdział 7: Kształcenie osób przybywających z zagranicy, artykuł 165 ustęp 8) znajduje się taki zapis:

Osoby, o których mowa w ust. 7 [czyli osoby niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki] mają prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły. Pomocy tej udziela się nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy.

Ponadto Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (paragraf 16 ust. 4) wskazuje:

Zajęcia edukacyjne w oddziale przygotowawczym prowadzą nauczyciele poszczególnych zajęć edukacyjnych, którzy mogą być wspomagani przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia ucznia, o której mowa w art. 165 ust. 8 ustawy.

AM może więc pracować w szkole w klasie regularnej lub w oddziale przygotowawczym.

Kto zatrudnia AM?

dyrekcja szkoły ze środków przekazanych przez organ prowadzący (najczęściej jest to wydział oświaty gminy lub dzielnicy); wtedy oficjalna nazwa takiego stanowiska to „pomoc nauczyciela” (PN);

organizacja pozarządowa (fundacja, stowarzyszenie) najczęściej na stanowisku asystentka międzykulturowa/asystent międzykulturowy

Nazwa funkcji asystentka międzykulturowa/asystent międzykulturowy jest powszechnie używana wobec wszystkich osób pełniących takie zadania niezależnie od podmiotu zatrudniającego.

Czym zajmuje się AM w szkole?

Zakres obowiązków i zadań AM zależy od potrzeb szkoły. Może obejmować m.in.:

- wspieranie dziecka z doświadczeniem migracji w adaptacji w nowym otoczeniu,
- tłumaczenie z języka polskiego na język dziecka i jego rodziny (oraz odwrotnie) podczas zajęć szkolnych, zebrań z rodzicami oraz spotkań z dyrekcją lub kadrą pedagogiczną szkoły,
- pośredniczenie w kontaktach pomiędzy szkołą a rodzicami lub opiekunami prawnymi,
- wspieranie w rozwiązywaniu konfliktów dotyczących różnic kulturowych,
- dostarczanie kadrze szkoły wiedzy o różnicach kulturowych i wpływie doświadczenia migracji na sposób funkcjonowania dziecka w szkole,
- inicjowanie i wspieranie integracji dzieci, rodziców oraz całej społeczności szkolnej.
- Rozwijanie kompetencji zawodowych, np. udział w szkoleniach również może być częścią Twoich obowiązków – wówczas będzie traktowany jako czas Twojej pracy.

Ważne!

Na początku współpracy szkoła powinna określić Twój zakres obowiązków. Powinien on być częścią Twojej umowy. Zlecone Ci zadania nie powinny wykraczać poza zakres Twoich obowiązków wynikających z umowy.

Z iloma uczennicami i uczniami pracuje AM?

Przepisy nie określają minimalnej liczby dzieci, która uzasadniałaby zatrudnienie AM. W praktyce więc zdarzają się sytuacje, gdy AM może pracować z jednym dzieckiem (np. znającym tylko rzadko w Polsce spotykany język). Przepisy nie określają także maksymalnej liczby uczennic i uczniów, z którymi ma pracować AM. Zdarza się więc, że AM pracuje z grupą blisko stu uczennic i uczniów w całej szkole.

Kwalifikacje i kompetencje AM

Zgodnie z przepisami Prawa oświatowego AM musi znać jedynie język, jakim posługuje się dziecko, z którym pracuje. Chociaż nie jest to wskazane w prawie oświatowym AM musi także znać komunikatywnie język polski – jest to niezbędne do komunikacji z kadrą szkoły. Wszystkie pozostałe kompetencje i kwalifikacje zależą od oczekiwań dyrekcji szkoły.

Czy muszę mieć wykształcenie wyższe lub pedagogiczne?

Nie. Gdy jesteś zatrudniana/zatrudniany przez dyrekcję jako pomoc nauczyciela, wymagane jest tylko wykształcenie podstawowe.

Organizacje pozarządowe nie są związane przepisami prawa oświatowego, więc rekrutując AM mogą określić wyższe wymagania dotyczące wykształcenia i innych kwalifikacji.

Więcej o kompetencjach ważnych w pracy AM przeczytasz w publikacji: [„To ma sens. Asystentura międzykulturowa w wielokulturowym środowisku edukacyjnym”](#) autorstwa: Urszuli Majcher-Legawiec.

AM w szkole

Niezależnie czy posiadasz wykształcenie pedagogiczne czy nie, w obecnej sytuacji prawnej osoby pracujące na stanowiskach AM/PN nie należą do grona pedagogicznego szkoły (należą do niego nauczycielki i nauczyciele, pedagodzy i pedagodżki szkolne). AM/PN są stanowiskami niepedagogicznymi.

- ➔ Jeśli jesteś zatrudniona/zatrudniony przez dyrekcję na podstawie art. 165 ust. 8 Prawa oświatowego (patrz wyżej), należysz do pracowników/pracowników samorządowych.
- ➔ Jeśli jesteś zatrudniona/zatrudniony przez organizację pozarządową, jesteś pracownicą/pracownikiem tej organizacji delegowanym do pracy w danej szkole.

Taka pozycja AM wobec grona pedagogicznego wpływa na zakres zadań i uprawnień w pracy. Oznacza to, że np. AM/PN nie uczestniczą w spotkaniach grona pedagogicznego, nawet gdy sprawy dotyczą uczennic i uczniów, z którymi pracują, ale też nie mają takiej odpowiedzialności za zadania dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze jak nauczycielki.

AM/PN nie stanowią też grupy objętej przepisami Ustawy Karta Nauczyciela, która reguluje prawa i obowiązki nauczycielek i nauczycieli, wychowawczyń i wychowawców oraz innych pracowników pedagogicznych.

Warunki zatrudnienia

Umowa

Niezależnie od podmiotu, który Cię zatrudnia (dyrekcja szkoły lub organizacja pozarządowa), powinna być z Tobą podpisana umowa o pracę, gdy spełnione są następujące warunki:

- będziesz wykonywać pracę określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem;
- będziesz wykonywać pracę w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę;
- będziesz otrzymywać wynagrodzenie za wykonywaną pracę.

W większości wypadków praca AM spełnia te kryteria. Ponadto, zgodnie z przepisami Ustawy o pracownikach samorządowych, osoby zatrudnione w szkole jako pomoc nauczyciela powinny być zatrudnione na umowę o pracę.

Umowa o pracę daje większe uprawnienia pracownicze niż umowa zlecenie m.in. umożliwiła branie zwolnień zdrowotnych czy urlopów – dostajesz za te okresy wynagrodzenie. Jednak mogą zdarzać się sytuacje, które uzasadniają podpisanie z Tobą umowy zlecenie, np. gdy Twoja praca będzie realizowana elastycznie w zależności od potrzeb szkoły i nie jest możliwy do przewidzenia wymiar czasu pracy.

Czas obowiązywania umowy

Niezależnie od typu umowy i podmiotu zatrudniającego, najczęściej umowy z AM mają charakter czasowy – podpisywane są na czas określony. Wynika to przede wszystkim z warunków finansowania stanowisk AM zarówno przez organy prowadzące szkoły, jak i w organizacjach pozarządowych, chociaż niestety nie zapewnia stabilności zatrudnienia.

Czas pracy

Przepisy oświatowe nie określają wymiaru czasu pracy AM. Pozostaje to do decyzji dyrekcji szkoły i powinno odnosić się do potrzeb danej szkoły. W wypadku umów o pracę możliwe jest zatrudnienie na pełny etat (40 godzin tygodniowo) lub część etatu (np. $\frac{3}{4}$). W przypadku umów zleceń najczęściej w umowie określa się liczbę godzin pracy w tygodniu lub miesiącu.

Z Twojego zakresu obowiązków wynika jakie zadania będą kwalifikowane i rozliczane jako wynagradzany czas pracy. Gdy jesteś zatrudniana przez dyrekcje szkół, a nie organizacje pozarządowe, częściej zdarza się, że samokształcenie i doskonalenie zawodowe (np. udział w warsztatach, szkoleniach, konferencjach) a także superwizja (patrz dalsze sekcje) nie są traktowane jako jeden z obowiązków i mogą nie być rozliczane jako czas pracy. Gdy chcesz się rozwijać jako AM, warto dążyć, by rozwijanie kompetencji znalazło się w zakresie Twoich obowiązków.

Ponadto ważne jest doprecyzowanie z podmiotem zatrudniającym w jaki sposób rozliczany jest czas pracy za zadania wykonywane poza placówką szkolną np. kontakty z rodzicami, wizyty w poradniach psychologiczno-pedagogicznych czy ośrodkach zbiorowego zakwaterowania cudzoziemców (gdy wymaga tego sytuacja danej rodziny i jest to zadanie zlecone Ci przez zatrudniającą Cię instytucję). Zdarza się, że jako czas pracy podmiot zatrudniający, zwłaszcza dyrekcje, traktują tylko pracę asyistentką w klasie lub ew. szkole, co często nie odpowiada pełni zakresu zadań praktycznie realizowanych przez AM. Warto dążyć do określenia odpowiedniej proporcji czasu pracy na wsparcie uczennic i uczniów w klasie, w trakcie zajęć szkolnych oraz, jeżeli jest to niezbędne i wykonywane przez Ciebie zadanie, poza placówką szkolną.

Wynagrodzenie

Gdy zatrudnia dyrekcja szkoły	Gdy zatrudnia organizacja pozarządowa
<p>Jeżeli jesteś zatrudniona/zatrudniony jako pomoc nauczyciela przez dyrekcję szkoły obowiązują Cię warunki i sposób wynagradzania pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, w tym minimalny poziom wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych stanowiskach, określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych. Od lipca 2023 minimalne wynagrodzenie dla pracowników oświaty w pełnym wymiarze etatu to 3550 brutto.</p>	<p>Organizacje pozarządowe zatrudniając AM mają większą elastyczność w określeniu stawki wynagrodzenia.</p>
<p>Środki na zatrudnienie pomocy nauczyciela przekazuje organ prowadzący na wniosek dyrekcji szkoły.</p>	<p>Środki na zatrudnienie najczęściej pochodzą z grantów od różnych instytucji (publicznych np. urząd miasta i niepublicznych np. fundacje i stowarzyszenia).</p>

Ważne!

W wypadku umów zleceń wynagrodzenie jest wypłacane za przepracowane godziny. Oznacza to, że wynagrodzenie nie będzie wypłacane za okres nieobecności lub niewykonywania pracy (np. ferie zimowe, urlop), jeżeli pomniejsza to miesięczną liczbę godzin przewidzianą w umowie.

Rozwój kompetencji zawodowych

AM nie mają dostępu do bezpłatnych form doskonalenia zawodowego np. szkoleń oferowanych przez publiczne jednostki sektora edukacji np. Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli. O rozwój zawodowy AM muszą więc dbać indywidualnie. Niektóre organizacje pozarządowe oferują bezpłatne szkolenia i warsztaty dla AM oraz inne formy rozwoju kompetencji, m.in.:

- Warszawa: [Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej \(FRS\)](#), [Polskie Forum Migracyjne \(PFM\)](#), które prowadzi m.in. kurs online dla asyistentek i asyistentów międzykulturowych: [Szkoła Różnorodności](#)
- Kraków: [Fundacja im. Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja](#), która prowadzi Akademię Asyistentów Międzykulturowych
- Wrocław: [Fundacja Kalejdoskop Kultur](#): Szkoła Asyistentów Międzykulturowych oraz Laboratorium Asyistentów Międzykulturowych

Od roku akademickiego 2023/24 w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Fundacją na rzecz Różnorodności Społecznej prowadzone są roczne [studia podyplomowe „Asystentura międzykulturowa w szkole”](#).

Superwizja pracy AM

Ważnym wzmocnieniem w pracy AM jest superwizja grupowa lub indywidualna. W trakcie spotkań superwizyjnych omawiane są wyzwania i trudne sytuacje w pracy, przypadki konkretnych uczennic i uczniów, z którymi pracujesz, współpraca z nauczycielkami, rodzicami, dziećmi, ale też stawianie granic i dbanie o siebie. Superwizja pomaga AM się rozwijać, zapewnia lepszą jakość pracy i może wzmacniać poczucie pewności w wykonywanych zadaniach. Organizacje oferujące możliwości superwizji dla AM to m.in. Polskie Forum Migracyjne oraz Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej.

Organizacje i instytucje, do których możesz się zwrócić w konkretnych sprawach

TYP SPRAWY/TEMAT	ORGANIZACJA/INSTYTUCJA
gdy dzieci i młodzież, z którymi pracujesz doświadczają agresji i przemocy w szkole, cyberprzemocy i zagrożeń związanych z nowymi technologiami, wykorzystywania seksualnego, kontaktu z substancjami psychoaktywnymi, uzależnień, depresji, myśli samobójczych lub zaburzeń odżywiania	Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę Tel. 800 100 100
jeśli doświadczyłaś lub obserwujesz przypadki dyskryminacji w szkole	Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego tel. 514 502 260 email: maszprawo@ptpa.org.pl
Twoje prawa pracownicze/ jako osoby zatrudnionej, na rynku pracy	Państwowa Inspekcja Pracy Infolinia: 459 599 000 Stowarzyszenie Interwencji Prawnej
nostryfikacja dyplomu	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej Powiatowe urzędy pracy
organizacja asystentek i asystentów	Stowarzyszenie Asystentów Międzykulturowych to MA SENS

Koalicja na rzecz wzmacniania roli asystentek i asystentów międzykulturowych oraz romskich

Od 2019 w Polsce działa Koalicja na rzecz wzmacniania roli asystentek i asystentów międzykulturowych oraz romskich, zainicjowana i koordynowana przez Fundację na rzecz Różnorodności Społecznej (FRS). Koalicja zrzesza organizacje pozarządowe, szkoły, instytucje publiczne oraz asystentki i asystentów z całej Polski. Działamy po to, aby jak najwięcej dzieci mogło skorzystać ze wsparcia asystentek i asystentów międzykulturowych oraz romskich:

- Zachęcamy szkoły i organy prowadzące do zatrudniania asystentek i asystentów
- oraz informujemy, jak można to zrobić.
- Upowszechniamy doświadczenia i dobre praktyki, aby pokazać, jakie korzyści daje całej społeczności szkolnej współpraca z asystentkami i asystentami.
- Wspieramy asystentki i asystentów międzykulturowych oraz romskich
- – chcemy, aby Wasza praca była doceniana!

Koalicja prowadzi też stronę internetową z najważniejszymi informacjami i materiałami w zakresie asystentury międzykulturowej w Polsce. Odwiedź: www.asywszkole.pl

asywszkole.pl

Publikacja „Warto wiedzieć. Informator dla asystentek i asystentów międzykulturowych” jest dostępny na licencji Creative Commons „Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowe” (CC BY-NC 4.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji na rzecz Różnorodności Społecznej. Utwór powstał w ramach projektu „Same korzyści. Asystentki i asystenci międzykulturowi w szkołach” jest finansowany w ramach Programu „Wspieramy Ukrainę realizowanego przez Fundację na rzecz Różnorodności Społecznej przy wykorzystaniu środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści – pod warunkiem zachowania niniejszej informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, posiadaczach praw oraz o projekcie „Same korzyści. Asystentki i asystenci międzykulturowi w szkołach”. Treść licencji jest dostępna na stronie <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>.

